

ΙΔΡΥΤΗΣ : ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ – ΙΟΥΝΙΟΣ

1953

ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

Τὰ ἀποσπάσματα πού ἀκολουθοῦν ἐγράφησαν ἀπό τοὺς τέσσερις Ἑλληνες ἱστορικούς τῆς Ἀλώσεως, πού ἐξῆσαν τὰ χρόνια ἐκεῖνα εἴτε μέσα εἴτε μακριὰ ἀπὸ τὴν Πόλη καὶ εἶδαν οἱ ἴδιοι τὰ γεγονότα ἢ συγκέντρωσαν πληροφορίες ἀπὸ τοὺς αὐτόπτες καὶ τοὺς δράστες (Τούρκους, Ἑλληνες καὶ Φράγκους).

Τὰ κείμενα τὰ ἐπήραμε ἀπὸ τὸ τελευταῖο βιβλίο τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Βυζαντινῆς Φιλολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Νικ. Β. Τωμαδάκη «Οἱ Συγγραφεῖς τῆς Ἀλώσεως» (Ἀθῆναι, 1953), ὅπου ὑπάρχουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κείμενα αὐτὰ (σύμφωνα μὲ τὶς καλλίτερες ἐκδόσεις), καὶ τέσσερις γραμματολογικὲς πραγματεῖες γιὰ τὰ ἔργα καὶ τὸ βίο τῶν τεσσάρων Ἑλλήνων ἱστορικών, καθὼς καὶ γιὰ τὰ φιλολογικὰ προβλήματα πού γεννοῦν. Μὲ τὸ βιβλίο αὐτὸ ὁ Καθηγητὴς κ. Νικ. Β. Τωμαδάκης θέλησε νὰ κάμει προσκεῖτες σὲ ὅσους μνημονεύουν σήμερα τὴν Ἀλωσὴ τὶς πηγὲς τοῦ θλιβεροῦ αὐτοῦ γιὰ τὸ Ἔθνος γεγονότος, μὲ δλητὴ θέρμη καὶ τὴ ζωηρότητα πού τοὺς δίνουν ἐκεῖνοι πού τὸ ἐξῆσαν. Ἐπίσης θέλησε νὰ προβάλλει τὸν ἀπαράμιλλο ἡρωϊσμό τῶν ὑπερασπιστῶν τῆς Πόλεως, Ἑλλήνων καὶ ξένων, τὴ θυσία τῶν ἁγίων ἀνδρῶν πού μαρτύρησαν γιὰ τὴν Πίστη καὶ τὸ Ἔθνος, καὶ τέλος τὴ βεβαιότητα πού εἶχαν ὅτι θ' ἀνατελεῖ ἡ ἡμέρα τῆς Ἐλευθερίας.

Ὁ κ. Νικ. Β. Τωμαδάκης ἔγραψε καὶ τοὺς μικροὺς προλόγους στὰ ἀνθολογούμενα κείμενα καὶ ἔδωσε μ' αὐτοὺς πληροφορίες γιὰ τοὺς τέσσερις ἱστορικούς.

Η "ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ"

ΔΟΥΚΑΣ

Ὁ Δοῦκας, τοῦ ὁποῦ ἀγνοοῦμεν τὸ κύριον ὄνομα, ἦτο ἀπόγονος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας τοῦ Βυζαντίου, ἕγγονος τοῦ ἐπὶ Καντακουζηνοῦ ἐξορισθέντος Μιχαὴλ Δοῦκα. Ἐγεννήθη καὶ ἐξῆσε μακρὰν τῆς Κων)λεως, ὑπὸ τοὺς Φράγκους, δι' αὐτὸ καὶ ἡ παιδεία τὴν ὁποίαν ἔλαβε δὲν ἦτο ἀνθρωπιστικὴ. Ἐγνώρισεν ὅμως καλὰ τοὺς Φράγκους τῆς Ἀνατολῆς (Γενοάτας κλπ.) καὶ τοὺς Τούρκους τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐγνώρισεν ἐκ τοῦ πλησίον καὶ αὐτὸν τὸν Μωάμεθ Β' εἰς τὰς χεῖρας δὲ τῶν Τούρκων ἐκακοπάθησεν.

Ἐγραψεν ἱστορίαν τῶν Παλαιολογείων χρόνων καὶ τῆς Ἀλώσεως μέχρι τοῦ 1462, ὅτε πιθανώτατα ἐφονεύθη κατὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Μυτιλήνης ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὰ γεγονότα τὰ ὁποῖα ἐξῆσε περιγράφει εἴτε ἐξ αὐτοψίας εἴτε ἐξ ἀκοῆς μὲ ἀκρίβειαν, ἑλληνικὸν πάθος καὶ ἑλλειψιν θρησκευτικοῦ ρανατισμοῦ (ὡς πρὸς τὸ μοιραῖον θέμα τῆς διαιρέσεως τῆς Ἀνατολικῆς ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν). Θαυμαστὴς τοῦ Κωνσταντίνου, μολονότι ἀντίθετος πρὸς τὴν δυναστείαν τῶν Παλαιολόγων, δίκαιος ἀπέναντι τοῦ Πορθητοῦ, ὀξὺς εἰς τὴν περιγραφὴν του, διετύπωσε τὴν ἱστορίαν του εἰς γλῶσσαν ἄτακτον, ὅπου τὰ δημῶδη στοιχεῖα συγκρούονται μὲ τὰ λόγια καὶ μὲ πολλοὺς σολοικισμούς. Παρ' ὅλα ταῦτα τὸ ὄφος του εἶναι ζωηρότατον καὶ ἐκφράζει ἐσωτερικὴν πίστιν πρὸς τὸ ἀκατάλυτον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνος.

ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΟΣ

Ὁ Μιχαὴλ Κριτόβουλος, Ἰμβριος τὴν πατρίδα, εἶναι γαιοκτήμων σπουδᾶσας συστηματικῶς τὰ ἀνθρωπιστικὰ γράμματα. Δὲν εἶχε πρόθεσιν οὔτε νὰ πολιτευθῆ οὔτε νὰ γράψῃ ἱστορίαν. Ἡ κατάκτησις τῆς Κων)λεως τὸν ἠνάγκασε, διὰ νὰ σώσῃ τὴν Ἰμβρον ἐκ τοῦ ἐξανδραποδισμοῦ, ν' ἀναμειχθῆ εἰς τὰ δημόσια πράγματα καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ ζήσῃ εἰς τὸ περιβάλλον τοῦ Πορθητοῦ, τοῦ ὁποῦ ἔγραψε τὴν ἱστορίαν εἰς θουκυδίδειον ὄφος (1451-1467). Τὴν ἱστορίαν του ὁ Κριτόβουλος προσεφώνησεν εἰς τὸν Μωάμεθ, προσεπάθησε δὲ νὰ δικαιολογηθῆ καὶ ἀπέναντι τῶν Ἑλλήνων διὰ τὴν στάσιν του.

Αὐτὴ του ἡ τοποθέτησις τὸν κατέστησεν ἀντιπαθῆ εἰς τοὺς νεωτέρους ἱστορικούς καὶ δὴ τοὺς Ἑλληνας (Παπαρρηγόπουλον π.χ.). Παρὰ ταῦτα, ὁ Κριτόβουλος ἐσιώπησεν ὀλιγώτερα τῶν ὄσων εἶπε μὲ ἱκανὸν θάρρος, ἀκρίβειαν καὶ ἑλληνισμόν. Διὰ τοῦτο κακῶς ὑποτιμᾶται ἡ σημασία του.

Θαυμαστὴς τοῦ Κωνσταντίνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ πεσότων, διεξετραγώδησε τὴν ἄλωσιν κατὰ τρόπον θαυμαστόν. Μολονότι δὲν ἐπολιορκήθη ἐντὸς τῆς Πόλεως, ἐγνώριζε τὰ πράγματα καὶ ἐξ ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ ἐκ τουρκικῆς πηγῆς. Καὶ κατεδίκασε τὴν δῆωσιν καὶ τὰς ὀμότητας τῶν Μουσουλμάνων.

Ἡ ἱστορία τοῦ Κριτοβούλου δὲν φαίνεται ὅτι ἤρεσεν εἰς τὸν Μωάμεθ. Ὁ Κριτό-

καὶ μέτριος ἐν τῷ καθ' ἑαυτὸν βίῳ γενόμενος, φρονήσεως δὲ καὶ ἀρετῆς ἐς ἄκρον ἐπιμελημένος, ξυνετός τε καὶ τῶν ἀγαν πεπαιδευμένων, κὰν τοῖς πολιτικοῖς δὲ πράγμασι καὶ τοῖς ἐν ἀρχῇ οὐδενὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τῶν πρωτείων παραχωρῶν, ὄξυς μὲν ξυνειδεῖν τὸ θεόν παντός μᾶλλον, ὄξύτερος δὲ ἐλέσθαι, δεινός εἶπεῖν, δεινός δὲ νοῆσαι, δεινότερος δὲ πράγμασιν ὁμιλῆσαι, τῶν μὲν παρόντων ἀκριβῆς γνώμων, ἤπερ ἔφη τις ὑπὲρ Περικλέους, τῶν δὲ μελλόντων ὡς ἐπὶ πλείστον τοῦ εἰκότος ἀριστος εἰκαστής, ὑπὲρ τε τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἀρχομένων πάντα καὶ ποιεῖν καὶ πάσχειν αἰρούμενος, ὅς γε καὶ τὸν ἐπικείμενον τῇ πόλει προφανῆ κίνδυνον ὄρων αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ δυνάμενος αὐτὸν ἐκσωσάει καὶ πολλοὺς ἔχων τοὺς πρὸς τοῦτο παρακαλοῦντας, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' εἶλε τὸ ξυναποθανεῖν τῇ πατρίδι τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις, μᾶλλον δὲ καὶ προαποθανεῖν αὐτός, ὅπως μὴ ταύτην τε ἀλοῦσαν ἐπίδοι, καὶ τῶν οἰκητόρων τοὺς μὲν σφαττομένους ὡμῶς, τοὺς δὲ δορυαλώτους ἀπαγομένους αἰσχυρῶς. Ἐπειδὴ γὰρ εἶδε τοὺς πολεμίους βιαζομένους τε αὐτὸν καὶ διὰ τοῦ κατερριμμένου τείχους ἐσερχομένους ἐπὶ τὴν πόλιν λαμπρῶς, εἶπεῖν λέγεται μέγα βοήσας ὑστάτην ταύτην φωνήν· «ἢ πόλις ἀλίσκεται κάμοι ζῆν ἔτι περίεστιν;» καὶ οὕτως ἐς μέσους τοὺς πολεμίους ὡσαύτε ἑαυτὸν καὶ κατακοπήναι. Οὕτως ἀνὴρ ἀγαθὸς ἦν καὶ τοῦ κοινοῦ κηδεμών, δυστυχῆς μὲντοι γε παρὰ πάντα τὸν βίον αὐτοῦ, κὰν τῷ τέλει δὲ δυστυχέστατος. Ἐὰ μὲν δὴ κατὰ τὴν μεγάλην πόλιν τὴν Κωνσταντίνου ἐπὶ μέγα δόξης ἀρθεῖσαν καὶ δυναστείας καὶ πλούτου ἐν γε τοῖς κατ' αὐτὴν καιροῖς, καὶ πάσας τὰς πρὸ αὐτῆς ἀποκρύψασαν πολλῶ τινι καὶ ἀπείρω τῷ μέσῳ ἐπὶ τε δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ ἀρχῇ καὶ δυνάμει καὶ μεγέθει καὶ τοῖς ἄλλοις πᾶσι θαυμαζομένην, οὕτως ἐτελεύτησεν.

Γ'. ΣΦΡΑΝΤΖΗΣ CHRONICON MINUS

υγγ'. Καὶ τῇ γ' τοῦ Σεπτεβρίου μηνός τοῦ ξα' ἔτους διέβη εἰς τὴν Ἀνδριανούπολιν, ὡς φαίνεται, ὅτι τὰς δύο ἡμέρας αὐτὰς ἴνα κρυφίως ἴδῃ τὸ κάστρον καλῶς καὶ τὰ τοῦ κάστρου· καὶ τῷ αὐτῷ χρόνῳ φθινοπώρῳ ἦλθεν ὁ Τουραχάνης μετὰ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ πολλοῦ φωσάτου εἰς τὸν Μορέαν, ἐν ᾧ καιρῷ καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐάλω ὑπὸ τῶν Μοραϊτῶν, καὶ τῇ ιζ' τοῦ Ἰαννουαρίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐγεννήθη καὶ ὁ τῶν Παλαιολόγων γένους διάδοχος καὶ κληρονόμος, ὁ κὺρ Ἀνδρέας ὁ Παλαιολόγος· καὶ τῇ δ' τοῦ Ἀπριλλίου μηνός τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἦλθεν πάλιν ἀμηνᾶς καὶ παρέπεσε τὴν πόλιν πολιορκῶν αὐτὴν πᾶσι τρόποις καὶ πάσαις μηχαναῖς, διὰ τε γῆς καὶ θαλάσσης περικυκλώσας καὶ τὰ ἰη' μίλια τῆς πόλεως, τετρακοσίων πλευσίμων ὄντων ἀπὸ τὴν θάλασσαν μικρῶν καὶ μεγάλων, διακοσίων δὲ χιλιάδων ἀνδρῶν ἀπὸ τῆς στερεᾶς, ἐχούσης τῆς πόλεως, τῆς τσαύτης εἰς μέγεθος, ἀνδρας πρὸς ἀντιπαράταξιν, ὅψ ὡς ἄνευ τῶν ξένων μόλις ὄντων σ' ἢ μικρόν τι πρὸς. Ἐγνων οὖν ἐγὼ τοῦτο οὕτως ἔχον, ἀπὸ αἰτίας τοιαύτης· τοῦ γὰρ βασιλέως προστάξαντος τοῖς δημάρχοις ἔγραψεν εἰς ἕκαστος τὴν δημαρχίαν αὐτοῦ ἀκριβῶς, τοὺς δυνάμενους σταθῆναι ἐν τῷ κάστρῳ κοσμικοὺς καὶ καλογέρους, καὶ τί καὶ τί ἄρμα πρὸς ἀμυναν νὰ ἔχη εἰς ἕκαστος αὐτῶν, καὶ φέροντες εἰς ἕκαστος τῶν δημάρχων δέδωκε τὸ κατάστιχον τῆς αὐτοῦ δημαρχίας τῷ βασιλεῖ· εἶτα ὀρίζει πρὸς ἐμέ· Αὕτη ἡ δουλεία πρὸς σὲ ἀφορᾷ καὶ οὐ πρὸς ἄλλον τινὰ διὰ τὸ ἐπίστασθαί σε καὶ καλῶς ἀριθμεῖν καὶ καλῶς φυλάσσειν τὰ φυλακῆς δεόμενα καὶ ἀπύκρυφα· καὶ λάβε τὰ κατάστιχα καὶ καθίσας εἰς τὸ ὀσπίτιόν σου λογάριασε ἀκριβῶς, πόσοι εἰσὶν ἄνθρωποι, καὶ πόσα ἄρματα, καὶ πόσα κοντάρια, καὶ πόσα σκουτάρια, καὶ πόσα τοξάρια, καὶ ἐκτέλεσας τὸν ὀρισμὸν αὐτοῦ φέρων δέδωκα τῷ αὐθέντῃ μου καὶ βασιλεῖ τὸ κατάστιχον μετὰ λύπης καὶ σκυθρωπότητος ὅτι πολλῆς καὶ ἔμεινε μόνον ἐν ἀποκρύφῳ ἢ ποσότης εἰς ἐκεῖνον καὶ ἐμέ. Καὶ τῇ κθ' Μαΐου, ἡμέρα γ' ὥρα τῆς ἡμέρας ἀρχῇ, ἀπῆρε τὴν πόλιν ὁ ἀμηνᾶς, ἐν ᾗ ὥρα καὶ ἀλώσει τῆς πόλεως καὶ ὁ μακαρίτης αὐθέντης μου καὶ βασιλεὺς κὺρ Κωνσταντῖνος σκοτωθεὶς ἀπέθανεν ἐμοῦ πλησίον αὐτοῦ οὐχ εὐρεθέντος τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ, ἀλλὰ προστάξει ἐκεῖνου εἰς ἐπίσκεψιν δῆθεν ἄλλου μέρους τῆς πόλεως· τοῦ τοῦ κάμοι, τῆς προνοίας οὐκ οἶδ' εἰς τίνα με καιρὸν φυλαττούσης! Ἦν δὲ ἡ πᾶσα ζωὴ αὐτοῦ δὴ τοῦ μακαρίτου βα-

σιλέως καὶ μάρτυρος χρόνοι μθ' καὶ μῆνες γ' καὶ ἡμέραι η'. ἀφ' ὧν ἦν βασιλεὺς χρό-
 νους δ', μῆνας δ' καὶ ἡμέρας κδ', ὄγδοος βασιλεὺς τοῦ γένους αὐτοῦ τῶν Παλαιολόγων
 ὑπάρχων· ὁ γὰρ πρῶτος ἦν Μιχαήλ· ὁ δεύτερος Ἀνδρόνικος· ὁ τρίτος Μιχαήλ· ὁ τέταρ-
 τος Ἀνδρόνικος· ὁ πέμπτος Ἰωάννης· ὁ ἕκτος Μανούηλ· ὁ ἕβδομος Ἰωάννης, καὶ ὁ ὄγδοος
 Κωνσταντῖνος. Ἦρχον δὲ καὶ βασιλείον ταύτην δὴ τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ τούτων
 γένος τῶν Παλαιολόγων χρόνους ἑκατὸν ἐνενήκοντα τέσσαρας καὶ μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας
 δ' ἀλοὺς οὖν ἐγὼ καὶ πάντα τὰ δυσχερῆ καὶ κακὰ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπενεγκῶν ὁ ἄθλιος,
 τέλος ἐξαγορασθεὶς.

υνδ'... Ὁ δὲ μακαρίτης καὶ αὐθέντης μου ὁ βασιλεὺς, τί οὐκ ἔπραξεν κρυφίως καὶ φα-
 νερώς πρὸς βοήθειαν τοῦ ὁσπιτίου αὐτοῦ καὶ τῶν Χριστιανῶν ἢ τῆς ζωῆς αὐτοῦ; Ἡ
 ἐνεθυμείτο, ὅτι, ἐὰν ἐπισημῆ τί ποτε, νὰ φύγη, δυνατοῦ καὶ εὐκόλου ὄντος; Τίς γὰρ
 ἐπίστατο τῶν ἄλλων πάντων πάρεξ τοῦ Καντακουζηνοῦ Ἰωάννου, ὅτι ὁ Ἰάγκος προεζή-
 τησεν νὰ τὸν δώσῃ ἢ τὴν Σηλυμβρίαν, ἢ τὴν Μεσημβρίαν, καὶ νὰ ἔνι εἰς τῶν ὑποχει-
 ρίων αὐτοῦ, καὶ πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ ἐκεῖσε ἔχει, καὶ εἰς καιρὸν μάχης τῶν
 Τούρκων νὰ ἔνι ἐχθρὸς ἐκείνων καὶ βοηθὸς τῆς πόλεως· καὶ ὡς ἐγένετο ἡ μάχη, ἐδόθη
 αὐτῷ ἡ Μεσημβρία, καὶ τὸ χρυσόβουλον δι' ἐμοῦ ἐγράφη· καὶ ὁ γαμβρὸς Θεοδοσίου τοῦ
 Κυπρίου ὁ τοῦ Μιχαήλ υἱὸς ἐκόμισεν εἰς ἐκείνον· τίς ἠπίστατο τὴν τοῦ ῥηγῶς ζήτησιν
 τῶν Κατελάνων, ὅτι νὰ δοθῇ πρὸς ἐκείνον ἡ Ἀἴγιος καὶ νὰ ἔνι κατὰ τῶν Τούρκων ἐν τῇ
 θαλάσῃ αἰεὶ καὶ ὑπὲρ τῆς πόλεως ἐν ἀνάγκῃ βοηθός, καὶ ἐπράττετο; τίς ἠπίστατο, ὅσα
 δὴ καὶ χρήματα καὶ ἐπαγγελίας δέδωκε καὶ ἔστειλεν εἰς τὴν Χίον διὰ τοῦ Γαλατᾶ, ἵνα
 στείλωσιν ἀνθρώπους καὶ οὐκ ἔστειλαν; Τίς καὶ νηστείας καὶ δεήσεις ἐποιεῖτο καὶ δι'
 ἑαυτοῦ καὶ διὰ τῶν ἱερέων διδοὺς αὐτοῖς χρήματα, ἢ τοῖς πτωχοῖς πλείω ἐθεράπευσεν ἢ
 ἐπαγγελίας ἐποιήσατο πλείους εἰς Θεὸν εἰς τὸ ἐλευθερωθῆναι τοὺς Χριστιανοὺς ἀπὸ τῆς
 αἰχμαλωσίας τῶν Τούρκων· ἀλλ' ὅμως πάντα ταῦτα μὲν παρῆιδε Θεός, τίσι κρίμασιν, οὐκ
 οἶδα· τὰ δὲ ἠγνοοῦσαν οἱ ἀνθρώποι, καὶ ἕκαστος ἔλεγε κατ' ἐκείνου τὸ ἠθελεν.

Δ'. ΧΑΛΚΟΚΟΝΔΥΛΗΣ

Οἱ μὲν οὖν Ἕλληγες ἀνδρὰ Ἰανυῖον ἀφικόμενον ἐς τιμωρίαν σφίσι σὺν νηϊ τε με-
 γίστη καὶ ὀπλίταις ὡς τριακοσίοις, ἐκέλευον ταύτη ἔστηκότα, ἢ βασιλεὺς καὶ οἱ νεήλυδες
 ἐμελλον ἐπεισπεσόντες βιάζεσθαι, ὡς ἐνταῦθα σὺν τοῖς ὀπλίταις αὐτοῦ παρασκευάζοιτο
 ἀμύνεσθαι. καὶ αὐτὸς τε ἅμα βασιλεὺς Ἑλλήνων οὐ πολλῶ δίστατο σὺν τοῖς ἀμφ' αὐτόν,
 ὥστε ἐπαμύνειν. καὶ καρδινάλιος ὁ Ἰσίδωρος Σαρματίας, οὐ πρότερον ἐμνήσθη, παρῶν
 τότε τοῖς Ἕλλησιν ἐτιμῶρει πολεμουμένοις· παρεγένετο γὰρ ὡς ξύνοδόν τε ποιησόμενος
 καὶ διαλλάξων τοὺς Ἕλληνας τῷ Ῥωμαίων ἀρχιερεῖ. ταῦτα μὲν οὖν ὀλίγῳ πρότερον
 αὐτῷ ἐπεποιήτο, καὶ οἱ Ἕλληγες ὀψὲ γοῦν ἐς διαλλαγὴν ἀφίκοντο τοῖς Ῥωμαίοις. βασι-
 λεὺς δέ, ὡς ἐδόκει ὦρα εἶναι προσβάλλειν ἔωθεν, (Ἄρεος δ' ἦν ἡμέρα), τὰ τε κύμβαλα
 ἐσημαίνετο, καὶ οἱ ἀύληται καὶ οἱ σαλπικταὶ ἐσήμαινον, ἔωθεν προσέβαλε, καὶ ἀπανταχῇ
 τῆς πόλεως καθίσταντο ἐς μάχην οἱ βάρβαροι, καὶ προσβαλόντες ἐμάχοντο ἰσχυρῶς. κατὰ
 μὲν τὸ ἐς λιμένα τεῖχος ἠμύοντο οἱ Ἕλληγες κράτιστα, καὶ ἐξεώσαντο τοὺς Τούρκους,
 καὶ πῃ κατὰ <τάς> κλίμακας ἀναβάντων κεφαλὰς ἀπηνέγκαντο κρατύνοντες τὰ τεῖχη,
 ἢ δ' αὐτὸς προσέβαλε βασιλεὺς, οἱ νεήλυδες ἐπεισπεσόντες ἐβιάζοντο τοὺς ὀπλίτας τῶν
 Ἰανυῖων. καὶ ὁ Λόγγος αὐτὸς τιτρώσκεται τηλεβολίσκῳ ἐς τὴν χεῖρα, καὶ τινες ἄλλοι τῶν
 ὀπλιτῶν ἐπετιτρώσκοντο, καὶ ἐκλιπόντες τὴν χώραν, ἢ ἐστήκεσαν, αὐτίκα βιαζόμενοι εἰσέ-
 πιπτον, καὶ τοὺς τε ὀπλίτας τῶν Ἰανυῖων ἐτρέψαντο καὶ ἐπικείμενοι ἐφόνευον. ὁ μὲν οὖν
 Λόγγος ἀπεχώρει. εἶποντο αὐτῷ οἱ ὀπλίται, ἐπιόντων σφίσι τῶν νεηλύδων. καὶ ὁ βασι-
 λεὺς Ἑλλήνων ὡς ἦσθετο ἐκλιπόντας τὴν χώραν αὐτοὺς καὶ ἐνδιδόντας, ἀνέδραμε μὲν
 αὐτίκα καὶ ἤρετο τὸν Λόγγον, εἴ ποί πορεύοιτο τοῦ δ' αὐ φαμένου, ὡς ταύτη θεὸς ὑφη-
 γεῖται τοῖς Τούρκοις, αὐτὸς οὖν ὁ βασιλεὺς πρὸς Καντακουζηνὸν καὶ τινὰς ὀλίγους ἀμφ'
 αὐτὸν ὄντας τραπόμενος ἔλεγεν «ἴωμεν, ἄνδρες, ἐπὶ τοὺς βαρδάρους τούσδε.» αὐτὸς τε ὁ